

Vastaus Joel Linnainmäen ja Eve Rämön sekä 15 muun valtuutetun aloitteeseen koskien koronan aiheuttaman jonotilanteen purku matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa

VD/10597/00.02.00.03/2020

RV/TA/KK/AH

Joel Linnainmäki ja Eve Rämö sekä 15 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Korona pandemia syventää monin tavoin terveys- ja hyvinvointiongelmien kasvua, sekä vaikeuttaa hoitoon pääsyä eri palveluissa. Erityisesti nuorten huoli näkyy tilastoissa. Nuorille tarkoitettuun Sekasin-chattiin oli jo lokakuun loppuun mennessä tullut 48 % enemmän yhteydenottoja kuin viime vuonna. Nuoret aikuiset ovat ottaneet Kriisipuhelimeen 34 % enemmän yhteyttä kuin viime vuonna. Yhteydenotoissa näkyy erityisesti ahdistuneisuuden kasvu.

Vantaalla korona on aiheuttanut merkittävää jonoa erityisesti matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa kuten nuortenkeskus Nupissa ja terveysasemien psykiatrisen sairaanhoitajan ajoissa. Tällä hetkellä psykiatriselle sairaanhoitajalle ei verkkopalvelussa ole saatavilla lainkaan aikoja koko loppuvuodeksi. Kiireelliseen neuvontatapaamiseen Nupissa voi joutua odottamaan noin kuukauden verran. Palvelujen resurssit eivät vastaa kysyntää ja tämä näkyy ihmisten pahoinvointina ja kasvavina jonoina.

Yllä esitetyn johdosta me allekirjoitetut valtuutetut esitämme, että Vantaan kaupunki

1. Selvittää koronan vaikutukset mielenterveyspalveluiden saatavuuteen ja jonotilanteeseen
2. Ryhtyy toimenpiteisiin koronan aiheuttamien jonojen purkamiseksi matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa
3. Selvittää mahdollisuuksia pilotoida mielenterveyden ensiapukoulutuksen tarjoamista yhdeksäsluokkalaisille Helsingin esimerkin mukaisesti.”

Kaupunginvaltuusto 14.12.2020 § 21

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala sekä kasvatuksen ja oppimisen toimiala toteavat vastauksenaan seuraavaa:

Yleisesti voidaan todeta, että mielenterveyden häiriöihin liittyvä palveluntarve on kasvanut. Osaltaan koronapandemiaan aiheuttamat mielenterveysongelmat ovat vaikuttaneet Vantaallakin palveluihin hakeutumiseen, mutta on vaikeata sanoa, kuinka suuri osuus annetusta palvelusta on johtunut tästä. Esille on noussut yksinäisyyttä, eristäytyneisyyttä, pelkoa, ahdistuneisuutta ja surua omaisen kuolemasta tai sairastumisesta.

Vaikka terveyspalvelujen mielenterveyspalveluissa vuoden 2020 käyntimäärät kasvoivat edellisestä vuodesta 39 % (vuonna 2019: 6200 käyntiä; 2020: 8640 käyntiä), oli jonossa vuoden 2021 vaihteessa noin 400 potilasta. Pientä määrääikaista henkilöstölisäystä tähän palveluun on hankittu toimintaan

osoitetulla ylimääräisellä määrärahalla, mikä oli osoitettu lisäämään ohjausta ulkopuoliseen lyhytpsykoterapiaan ja nettiterapiaan. Terveyspalvelujen omien vakanssien määrä on kuitenkin pysynyt ennallaan ja nykyinen resurssi on riittämätön vastaamaan palvelutarpeeseen.

Koronapandemian vaikutukset nuoriin näkyvät nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen vastaanotoilla ahdistuneisuutena, masentuneisuutena ja yksinäisyytenä. Asiakasmäärät ovat kasvaneet esimerkiksi terveysasemien psykiatristen sairaanhoitajien vastaanotoilla (käyntimäärien kasvu 39 % vuodesta 2019 vuoteen 2020) ja Nuortenkeskus Nupissa (asiakasmäärän kasvu 38 % vuodesta 2019 vuoteen 2020, myös yhteydenottojen määrä on kasvanut). Samaan aikaan nuorten tilanteet ovat kriisiytyneet ja monimutkaistuneet. Nuorilla on tarve aiempaa pitkäkestoisemmalle ja kokonaisvaltaisemmalle tuelle.

Nuortenkeskus Nupin palveluun pääsyä odotti maaliskuussa yhteensä 140 nuorta. Jonojen muodostumiseen vaikuttaa mm. asiakkuudessa olevien nuorten aiempaa intensiivisemmän ja pitkäkestoisemman hoidon tarve, jonka vuoksi uusia asiakkuuksia ei ole voitu aloittaa lisääntyneen kysynnän mukaisesti. Palvelukokonaisuuden toimivuuteen ja Nuortenkeskus Nupin palvelujen saatavuuteen vaikuttavat myös ajankohtaiset haasteet saada nuoria ohjattua erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin. Nuortenkeskus Nupin nykyinen resurssi ei mahdollista palvelun saatavuuden parantamista tarvittavassa määrin.

Tällä hetkellä Nuortenkeskus Nupissa pystytään tarjoamaan ensikäynti kuukauden sisällä yhteydenotosta, mutta varsinainen asiakkuus alkaa keskimäärin 2–4 kuukauden päästä yhteydenotosta. Nuorten lisääntynyt hoidon tarve näkyy myös lääkäriä tarvitsevien nuorten määrän kasvuna. Nuortenkeskus Nupissa odotusaika lääkärin vastaanotolle on keskimäärin kaksi kuukautta.

Nuortenkeskus Nupista ohjataan nuoria myös HUS:n ops-varhain lyhytterapiaan, myös koulupsykologit ohjaavat nuoria HUS ops-varhain lyhytterapiaan. Tarvittaessa lyhytterapiaa voidaan hankkia myös omana ostopalveluna. On huomioitava, että lyhytterapia soveltuu nuorille, joilla on tarkkarajaista ja lievää oireilua.

Vantaan perustason mielenterveyspalvelut integroitiin yhden esimiehen alaisuuteen päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluyksikön kokonaisuuteen vuoden 2019 alussa. Sen jälkeen toimintaa on vakioitu ja ohjausta lyhytstopalveluterapiaan ja nettiterapiaan on tehostettu. Työntekijöille on tarjottu mahdollisuutta tehdä ylitoita jonojen purkamiseksi ja muutama sairaanhoitaja on tähän tarttunut. Määräaikaista sairaanhoitajaa on pyritty rekrytoimaan vuoden vaihteessa, mutta työvoimapula on alkanut näkyä myös tähän työhön hakeutumisessa.

Päihde- ja mielenterveyspalveluissa on vuoden 2020 aikana kehitetty ryhmätarjotin. Suunnitelma erilaisten ryhmien määrän lisäämiseen ja käynnistämiseen on olemassa pandemiasta huolimatta. Ryhmätoimintoja tullaan toteuttamaan myös etäpalveluna. Osa yksilötyönä toteutetusta hoidosta tullaan korvaamaan ryhmähoidolla. Ryhmiä tullaan markkinoimaan verkkopalveluissa.

Lisäksi vuoden 2021 aikana sosiaali- ja terveystoimen perustason henkilöstölle järjestetään mielenterveystyön koulutusta.

Nuorten mielenterveyspalvelujen osalta kunnan palvelut ovat pyrkineet vastaamaan kasvaneeseen palvelutarpeeseen muun muassa kehittämällä vastaanottokäytänteitä ja ryhmämuotoista tukea, hyödyntämällä HUS:n koordinoimaa ostopalvelulyhytterapiaa, sekä sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja, kuten neuropsykiatrista valmennusta. Lääkəriin ohjaamista on yhdenmukaistettu ja lääkärin

konsultaatioaikoja on lisätty. Kevään 2021 aikana on aktiivisesti kontaktoitu jonossa olevia nuoria tuen tarpeen ja tilanteen arvioimiseksi. Tiivis yhteistyö muiden nuorta lähellä olevien tahojen (mm. opiskeluhuolto, nuorisopalvelut ja järjestötoimijat) kanssa on keskeistä ja yhteistyörakenteita on vahvistettu.

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan johtoryhmä on nimennyt 26.1.2021 poikkihallinnollisen (ml. nuorisovaltuuston edustus) nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelujen parantamisen työryhmän, joka on nivottu osaksi Vantaa-Kerava sote-kehittämisen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kärkeä (Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa -palvelupaketti). Työryhmä on aloittanut työnsä maaliskuussa 2021 ja sen toimikausi on vuoden 2022 loppuun.

Työryhmän tavoitteena on selkeyttää ja kehittää eri toimijoiden välistä yhteistyötä, työnjakoa ja konsultaatiokäytänteitä sekä suunnitella lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen järjestämistä tulevaisuudessa. Osana sote-kehittämistä on henkilöstöä myös koulutettu lyhytterapiamenetelmien käyttöön koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä nuortenkeskus Nupissa. Työryhmän tuloksena on lisätty yhteistyötä eri toimijoiden kesken esimerkiksi nuorten kesätoiminnan osalta, selkeytetty konsultaatiojärjestelmä ja luotu rakenteita yhteiselle työlle.

Nuoret ovat keskeisessä roolissa heitä koskevien palvelujen kehittämisessä, ja työryhmän jäsenenä toimii kaksi nuorisovaltuuston edustajaa. Työryhmä toteuttaa kesän 2021 aikana nuorille kohdennetun kyselyn, jolla kartoitetaan heidän tarpeitaan ja toiveitaan mielenterveys- ja päihdepalveluille. Laajempi suunnitelma nuorten ja heidän vanhempiensa kutsumiseksi palvelujen suunnitteluun on valmisteilla. Tietoa hyödynnetään palvelujen kehittämisessä.

Edellä mainituista toimenpiteistä huolimatta on palveluun pääsy viivästynyt väestön kasvun, palvelutarpeen lisääntymisen ja nuorten vaikeutuneiden tilanteiden vuoksi. Merkittävässä roolissa ovat myös sujuvat siirtymät erikoissairaanhoidon nuorisopsykiatrialle, täysi-ikäisten nuorten osalta aikuispsykiatrialle sekä päihdepsykiatrialle. Niissä on vielä kehitettävää.

Pääkaupunkiseudun nuorisovaltuustot sekä sosiaali- ja terveyslautakunnat kokoontuivat yhteiseen tilaisuuteen nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluista 25.3.2021. Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunta jatkoi asian käsittelyä kokouksessaan 19.4.2021. Lautakunta korosti, että nuorten huoli mielenterveys- ja päihdepalveluista ovat keskiössä valmisteltaessa Vantaan kaupungin talousarviota 2022 sekä pandemian jälkihoidon suunnittelussa. Perhe- ja sosiaalipalvelujen palvelualue on esittänyt vuoden 2022 talousarvioon resurssilisäystä mm. nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuuden helpottamiseksi.

Vantaan perusopetuksessa on jo vuosia opetettu mielenterveystaitojen vahvistamista osana oppitunteja. Opetusta on toteutettu kaikille vuosiluokille 1–9. Työ on aloitettava varhaisessa vaiheessa saadaksemme vaikuttavuutta. Mielenhyvinvoinnin vahvistaminen on osa opetussuunnitelmaa. Vantaan perusopetus on tehnyt erinomaista yhteistyötä jo vuosien ajan MIELI Suomen mielenterveys ry:n kanssa mielenterveystaitojen opettamiseksi kaikille oppilaille. Perusopetus on kouluttanut kaikkia vuosiluokkien 1–9 opettajia jo vuosien ajan yhteistyössä MIELI ry:n kanssa ja hankkinut kaikille opettajille heidän opetusmateriaaliaan. Koulutusta toteutetaan myös kuluvana lukuvuonna. Lukuvuodelle 2021–2022 on alustavasti suunniteltu yhteistyössä MIELI Ry:n kanssa opettajien täydennyskoulutuskokonaisuutta (webinaari), joka tukee opettajia toteuttamaan mielenterveyden taitojen opettamista osana tunne- ja vuorovaikutusohjelmia oppilaiden kanssa.

Mielenterveyden ensiapukoulutus (joka myös on MIELI ry:n tuottamaa) on tällä hetkellä kehitystyön alla, jonka takia sen käyttöönottoa olisi hyvä arvioida myöhemmin. Perusopetuksessa seurataan kehittämistyötä ja arvioidaan sen edetessä käyttöönottoa uudelleen. Hyvää mieltä yhdessä ja Hyvän mielen koulu ovat MIELI ry:n opetusmateriaaleja, jotka on kehitetty juuri perusopetukseen, siksi olemme tukeneet niiden käyttöä.

Kaupunginhallitus 15.6.2021 § 23

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Joel Linnainmäelle ja Eva Rämölle ja 15 muulle aloitteen allekirjoittaneelle sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan ja kasvatuksen ja oppimisen toimialan esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti palauttaa asia valmisteluun.

Liite:

- allekirjoitettu Joel Linnainmäen ja Eve Rämön ja 15 muun aloite koronan aiheuttaman jonotilanteen purku matalan kynnyksen mielenterveyspalveluissa

Täytäntöönpano: Lakiasiat ja päätösvalmistelu

Muutoksenhakuohje: 3.1 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

palvelupäällikkö, päihde- ja mielenterveyspalvelut, Hanna Ahokas, p. 040 716 5140,

palvelupäällikkö, psykososiaaliset palvelut, Reetta Voutilainen, p. 040 522 6233

perusopetuksen aluepäällikkö, Johanna Honkanen p. 040 545 5072

perusopetuksen opetuspäällikkö, Pepita Kaskentaus, p. 040 720 2962

opiskeluhuollon päällikkö, Tuija Harakka, p. 040 513 7818

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi.